

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що сучасні механізми досягнення та укріплення високого рівня і якості суспільного життя відзначаються не лише багатоваріативністю. В зв'язку з виникненням нових соціальних ризиків навіть високорозвиненим країнам Європейського Союзу властиві сьогодні значні асиметрії та дисбаланси у системах соціальної спрямованості. Це дає підстави говорити про кризу сучасних соціальних держав.

Водночас проведений аналіз засвідчив наступне. Найбільш ефективними соціальними державами є ті, політична влада яких не лише зобов'язується гармонізувати інтереси особистостей, соціальних груп і всього суспільства, а й проявляє соціальну відповідальність щодо втілення цих зобов'язань в життя. Сильна соціальна політика не лише гуманна, а й відповідальна. Таким чином, на нашу думку, новою консолідуючою ідеологією подальшого розвитку соціальної державності має стати ідеологія соціально-відповідальної влади як головного механізму забезпечення довгострокових стійких результатів.

1. *Юрій М.Ф.* Політологія: підручник / Юрій М.Ф. – К.: Дакор, КНТ, 2006. – С.144.
2. *Намчук В.А.* Розвиток соціальної держави в країнах ЄС / В.А. Намчук // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – №2. – С. 40-52.
3. *Кириченко В.М.* Порівняльне конституційне право: навч. посіб. / Кириченко В.М. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – С.99.
4. *Beveridge W.* Social Insurance and Allied Services, Report / . Beveridge W. – London: McMillan. – 1942 – P. 220.
5. *Сосковець Л.І.* Соціально-політична система КНР: навч. посіб. / Л.І. Сосковець. – Томськ: Вид-во Томського політехнічного університету, 2011. – С. 25.
6. *Батура Н.Ю.* Політичні передумови та чинники становлення соціальної держави: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 / Батура Н.Ю. – К., 2009. – С.78.
7. *Щетинін А.І.* Політична економія: підручник / Щетинін А.І. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – С. 365.
8. *Social Expenditure* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode= SOCX_AGG](http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG).
9. *Шмеллер Й., Грабська А.* Франція може стати наступним “проблемним дитям” Європи / Й. Шмеллер, А. Грабська // Українська правда, від 19.11.2013 р.
10. *Хома Н.М.* Моделі соціальної держави: світовий та український досвід: монографія / Хома Н.М. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2012. – С. 413.
11. *Головащенко О.С.* Соціальна та правова держава: питання співвідношення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01/ Головащенко О.С. – Х., 2008. – С.77.

УДК 323.1

Д. Ф. ЖИГАН

ПОЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНОГО ФЕНОМЕНА

Розглянуто передумови виникнення, етапи розвитку, основні практичні аспекти застосування та основні ризики політичних технологій як політичного феномена.

© *ЖИГАН Дмитро Федорович* – аспірант відділу правових проблем політології Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Ключові слова: політичні технології, політика, маніпулювання, політтехнолог.

Жиган Д.Ф. Политические технологии: общая характеристика политического феномена

Рассмотрены предпосылки возникновения, этапы развития, основные практические аспекты применения и основные риски политических технологий, как политическо-го феномена.

Ключевые слова: политические технологии, политика, манипулирование, полит-технолог.

Zhygan Dmytro. Political technologies: general description of the political phenomenon

This article deals with the basic functions, stages of development, and predictors of existence, implementation and practical aspects of the main risks of political technologies as a political phenomenon.

Key words: political technology, politics, manipulation, political strategist.

Політичні технології відіграють важливу роль у формуванні політичних процесів та інститутів, а також в політичній сфері суспільства. Політичні технології це феномен політичного життя суспільства. Розвиток та вдосконалення політичних технологій триває і нині. Але існує проблема легітимності використання політичних технологій та чимало прогалин права, що призводить до нерегульованості їх застосування в політичній сфері. Конструктивну роль в цьому відношенні має відігравати громадський контроль та, зокрема, політичне і правове регулювання застосування політичних технологій у виборчому процесі. Саме для цього потрібно детальніше досліджувати політичні технології.

Важливість політичних технологій, на наш погляд, обумовлена тим, що в ході політичної боротьби, зокрема в ході виборів формуються центральні, регіональні та місцеві органи влади та органи місцевого самоврядування, що, у свою чергу, впливає на склад і діяльність парламенту, уряду, призначення суддів тощо. Тому від якості політичних технологій залежить ефективність законодавчої, виконавчої та судової гілок влади як на загальнонаціональному, так і регіональному рівні.

Особливо складною в цьому відношенні є проблема політико-правового регулювання застосування політичних технологій у виборчому процесі, а також політичної волі на правові обмеження використання політичних технологій, зокрема в такий складний для суспільства період, як виборчий. Адже використання політичних технологій у виборчому процесі несе певні ризики для громадянського суспільства, а іноді й держави.

На сьогоднішній день серед науковців вже є розуміння актуальності цієї проблеми, проте досліджень існує не достатньо. Феномен політичних технологій виявлено та розпочато його дослідження. Політичні технології досліджуються різними науковцями, різних галузей науки, з різних кутів зору. З точки зору психології, соціології, політології, правознавства, державного управління тощо. Проблема в тому, що цей феномен лежить на перетині багатьох наукових сфер.

Основними дослідженнями, які зробили свій внесок в наукову розробку політичних технологій є праці вітчизняних та зарубіжних учених політологів, правознавців, психологів, соціологів, що займались політико-правовими аспектами використання політичних технологій у виборчому процесі в різних аспектах. Зокрема, загальну характеристику політичних технологій здійснювали Т.Е. Грінберг, О.І. Соловйов, Є.Б. Малкін та ін. Загальне уявлення про розуміння сутності політичних технологій та їх місце у структурі демократичних соціально-політичних відносин дають праці Є.Вятра, Л. Гонсалеса, Р. даля, Д. Істона, М. Кроз'є, Дж.С. Міля, Дж.А. Паломбара, Дж. Сарторі, Х. Томаса, С. Хантінгтона, В. Бебика, М.М. Малишевський, Пойченко А. та ін.

Про аналіз створюваних образів кандидатів у передвиборчих кампаніях у працях Т. Гітліна, Д. Грабера, Г. Копленда, К.і Г. Ленга, Б. Пінклтона, Р. Харта, Дж. Едвардса і С. Уейна, Е. Дінніс, і Дж. Мерріла, К. джемісона, Д. Келлнера, Л. Кейд, М. Маккінні, і Дж. Тедескі, Е. Мікевіч, Ч. Файерстоуна і Л. Роузелл.

Проблеми використання політичних технологій у виборчому процесі досліджувалися в працях та в таких теоріях, як теорія «чарівної кулі» і теорія «підшкірної голки» П. Лазарсфельд, Б. Берельсон, Х. Годе, теорія «мінімального ефекту», концепція «корисності та задоволення потреб» Е. Каца, У. Ліпман, теорія «культурації» Дж. Гербнера, а також Л.О. Кочубей, А.С. Філатова, Г.Г. Почепцова, К.О. Вашенко, Гі Дебора.

Державно-управлінські аспекти виборчого права та виборчих кампаній в Україні були предметом досліджень А.П. Савкова, Ю.Б. Ключковського та ін. Про конституційно-правові аспекти виборчого права та виборчих кампаній в Україні йдеться в працях Н.В. Богашевої, О.Б. Ковальчук. Питання виборчого права і виборчих кампаній в РФ висвітлювалися в роботах С.А. Авакьяна та ін. Особливості перебігу виборчих кампаній в Україні висвітлювалися в працях українських дослідників – В. Бали, О. Голобуцького, Т. Голобуцької та ін. Питання маніпуляції як невід'ємної складової політичних технологій досліджували О.В. Мисніченко, С.Г. Кара-Мурза, П.М. Лісовський. Громадська думка як об'єкт впливу політичних технологій та особливості формування і трансформації громадської думки, філософія та психологія мас аналізувалися в працях Г. Лебона, Х. Ортега-і-Гассет, В.А. Яценка, О.С. Оніщенко, О.В. Прасюка, В.І. Токарева, Максвел Мак-Комбс, Ракеш Шарма та ін.

Для розуміння сутності електоральних технологій важливе значення мають роботи Б. Борисова, В. Васютинського, О. Єгорової-Гартман, Ф. Іл'ясова, А. Золотарьова, В. Карасьова, С. Лісовського, Є. Малкіна, О. Морозової, О. Панасюка, Г. Почепцова, Є. Сучкова, О. Чумікова та ін. Про ненасильницькі політичні технології Джим Шарп.

Отже, я бачимо, досліджень існує багато і різносторонніх, проте феномен застосування політичних технологій в політичному житті суспільства, зокрема у виборчому процесі (як інституціоналізованої форми зміни влади

в державах з правовим регулюванням зміни влади), є також багатогранний, разом з тим цей феномен є цілісний, єдиний, а серед науковців його дослідження є строкатим. Й досі в українській політичній науці бракує системних, комплексних досліджень політичних технологій, політико-правових засад застосування політичних технологій у виборчому процесі, їх ролі у забезпеченні сталого розвитку держави, демократичних інститутів, зміцненні громадянського суспільства, захисту прав людини, громадянських прав та свобод.

Політичні технології це явище політичного життя суспільства та поняття, зміст якого динамічно розвивається та розширюється. Тому чіткого та єдиного визначення серед науковців досі не існує. В широкому сенсі політичні технології це система способів(злагоджених або автономних), які ведуть до збільшення або збереження політичного впливу, влади тих, хто їх застосує. Саме до такого висновку ми прийшли в попередньому дослідженні.

Політичні технології це способи взяти, посилити або зберегти владу (бажано ненасильницьким, мирним, політичним шляхом). Влада не стоїть на місці вона змушена або нападати, або захищатися. Тому історія багата різними прикладами отримання, посилення або збереження влади різними методами та технологіями. Є відпрацьовані тисячоліттями технології зміни влади, але кожен випадок має свої особливості. Теорія та історія продовжує збагачується прикладами кожен день. Схеми стають все більш і більш витонченими, складними, а сценарії більш різноманітними. Тому політичні технології це не виробничий конвеєр, а процес творчий, процес з безліччю імпровізацій в ході виробництва.

З феноменом політичних технологій нерозривно пов'язаний суб'єкт їх застосування. Такого суб'єкта прийнято називати політтехнолог, політичний консультант, політичних справ майстер і це дуже давнє ремесло. Полягає воно в тому, щоб допомагати прийти до влади, посилити владу або зберегти владу.

З нашої точки зору розпочався цей феномен і витoki ремесла з табу, як винахід, що надає владу одним і обмеження свободи для інших, а також з ідеї богообраності одних і необхідності підкорятися їм іншим. Такими і подібними технологіями первісно-общинне суспільство почало свою диференціацію по політичному критерію. Продуктом цих винаходів, технологій є поява політичної влади. Ці винаходи це перші винаходи протополіттехнологів. Таким чином політичні технології отримали свій початок і основу для розвитку. Політичні технології не стояли на місці: вони еволюціонували. Політичні технології з'являлися, дискредитувалися, після чого з'являлися нові, але вже більш складні, витончені, ще більш ефективні, ще менш помітні політичні технології. Тому ймовірність позитивного результату ніколи ще не доходила до 100 %. Тобто гарантій, покищо, жодні політичні технології своїм суб'єктам не дають. Гарантій взагалі не буває. Є тільки ймовірність. У кращому випадку максимальна ймовірність.

Розвиток політичних технологій можна розділити (умовно) на свого роду етапи, кожен з яких виділяється за рахунок своєї унікальної специфіки легітимації влади і управління суспільством. Своїх акцентів. Правда деякі народи ще досі перебувають на перших етапах. Немоżliво перестрибувати з першого етапу в п'ятий (вийде щось подібне до мавпи з гранатою, проте такі приклади є). Пропонуємо наше авторське бачення цих етапів:

1. релігійний (політеїстичний і монотеїстический). Владу отримував той, хто основним акцентом, фоном свого образу і свій образ підстроював під такі ідеї як богоподібність, богообраність, богонаслідуваність тощо. Підданим була запропонована віра в такі ідеї як богоподібність, богообраність, богонаслідуваність, видавали себе навіть за самого Бога, божество (тотем, фетиш, деяких древніх маріонеток, клоунів, акторів, авантюристів, шаманів оголошували навіть Богами, а ті надалі або одержували владу, або давали владу тим кому потрібно(за попередньою змовою);

2. юстіціонний етап. Владу отримував той, хто основним акцентом, фоном свого образу робив справедливість, суд ... («правитель повинен здаватися справедливим»);

3. військовий. Владу отримував той(ті), хто основним акцентом, фоном свого образу робив силу, військову майстерність (правитель має здаватися сильним, а силу черпати з військових перемог);

4. економічний (індустріальний, інфраструктурний). Політтехнологи популяризували і легітимізували владу за допомогою економічних та інфраструктурних проектів (на державному рівні це проявлялося в будівництві доріг, мостів, тунелів... Проведенням економічних реформ, протекціоналізм... На місцевому рівні це проявлялося в латанні ям на дорозі, будівництві дитячих майданчиків тощо);

5. інформаційний. Владу отримують ті політики, які фоном свого образу роблять «розмови»(!) про реформи, оптимізацію і автоматизацію соціальної, політичної, економічної сфер суспільного життя.

На нашу думку Україна знаходиться між четвертим і п'ятим етапами розвитку політичних технологій.

Таким чином, сучасні політичні технології можна уявити без релігії, без військових дій, вони не залежать від бюджету та проведення реформ в області індустріалізації, інфраструктури. Але вони залежать від створення відповідних образів у масовому(індивідуальному) підсвідомому і масового інформаційного поширення цих образів. Тобто сучасна влада залежить від її образу, а не від реальних релігійних почуттів, військових дій, індустріалізації, удосконалення інфраструктури, економічних реформ, реальних новин. Влада залежить від того, як це все показати перед громадськістю. Всі ці дії можуть бути лише фоном образу, його елементом, акцентом, інформаційним приводом, але не самою суттю. Сучасна маса голосує собі на шкоду, але заради своєї примхи, капризу. Цей феномен називається аутентизмом. Масі потрібно сподобатися. Вона має боятися, поважати,

захоплюватись, а головне вірити, вірити і ще раз вірити в образи, чого легко досягнути маніпулюючи образами.

Можна багато зробити для країни, витратити багато грошей на виборчу кампанію, бути патріотом, бути «святим», але програти вибори негідникові, некомпетентному, корупціонеру, самозванцю, вископці, політикану. Можна вкласти багато сил, часу, ресурсів, коштів у виборчу кампанію і програти вибори. Щоб взяти владу необхідно навчитися створювати програми та заходи щодо створення образу та інсталиувати ці програми поширюючи відповідні образи, так щоб всі створені образи з'єднувалися в один в суспільному та індивідуальному підсвідомому перед виборами. Владу в сучасних умовах практично не можливо отримати грішми, насильством і навіть добрими справами. Владу можна отримати й утримати тільки розумом! Тільки смикаючи за дуже тонкі і непомітні ниточки, які є екзотеричними для багатьох, тобто не доступними для неосвяченої людини. Тільки спеціальнонавичені фахівці вузького профілю бачать ці ниточки і вміють управляти суспільством за допомогою них, або «обрізаючи» їх. Така здатність це не тільки наука, але й талант, це мистецтво. Для цього необхідні не тільки знання, особисті якості, навички але і креативний талант композитора, художника...! Таким чином, враховуючи все вище зазначене, влада це результат важкої політичної конкуренції політиків за розум та серця виборців, а якісно підібрані та скомпановані політичні технології можуть істотно збільшити ймовірність перемоги в цій інтелектуальній боротьбі, а також здешевити та прискорити необхідний результат.

Щодо функцій політичних технологій, то тут більше єдності серед науковців. Дослідники виокремлюють три основні функції політичних технологій це: діагностична(технології збору і аналізу політичної інформації), директивна(технології прийняття політичних рішень), мобілізуюча(форсування підтримки політичних рішень великими масами населення)¹.

Широка дискусія ведеться навколо питання про передумови виникнення, можливості функціонування та необхідності використання політичних технологій, як соціально-політичного явища.

Таких передумов, на нашу думку, є багато, але основні з них такі:

1. Соціальна сутність людини(прагнення до єдності з кимось, чимось. Навіть з ідеєю) (Е. Фром);
2. Диференціація в суспільстві на маси і меншість(інтелектуально, організаційно і матеріально більш підготовлену)²;
3. Поява соціальних та соціально-політичних проблем(конфліктів) та їх урегулювання за допомогою «суспільного договору», табу, права, культури, традицій, влади тощо³;
4. Поява мас і натовпу⁴;
5. Поява засобів масового інформування (книги, газети, радіо, телебачення, інтернету)⁵;
6. Зростання ролі мас і натовпу в управлінні соціально-політичними процесами⁶;

7. Зростання емпіричного досвіду в маніпулюванні, зростання його ефективності;

8. Індивідуалізація, атомізація людей, ідей, розщеплення соціальних структур, розщеплення системи знань тощо, що полегшує маніпулювання та застосування політичних технологій⁷;

9. Немоżliвості управляти такою кількістю людей старими методами(необхідність маніпулювання, як нова форма управління та примусу(насилля)⁸.

Таким чином поява і розвиток такого соціально-політичного феномену як політичні технології обумовлена природою, появою і розвитком інших соціально-політичних феноменів таких як маса, її громадська думка, натовп та маніпулювання.

Тому варто звернутись до питання про класифікацію політичних технологій, де, враховуючи все вище зазначене, можна виявити, що політичні технології мають багато критеріїв для класифікації, типологізації. По-перше політичні технології розрізняються за суб'єктом впливу: 1. Індивід; 2. Група; 3. Анонім. Маніпулювання індивідами, групами та масами, підмивання джерел влади, як політична технологія дає підстави для введення нового критерію для класифікації політичних технологій, а саме: за критерієм використання примусу(насилля): насильницькі/ ненасильницькі. Ненасильницькі в свою чергу мають структуру і поділяються на політичні, соціальні, символічні, економічні та дипломатичні. Основними джерелами влади є народ, але не тільки, тому відомий американський політолог, політ-технолог Джим Шарп виділяє такі джерела влади: «1. Авторитет – уверенность людей, что власть законна и они обязаны ей подчиняться; 2. человеческие ресурсы – какое-то число отдельных людей и групп, которые подчиняются правителям, сотрудничают с ними или предоставляют им помощь; 3. умения и знания, необходимые режиму и предоставляемые ему теми, кто с ним сотрудничает; 4. нематериальные факторы – психологические и идеологические, заставляющие людей подчиняться и помогать правителям факторы; 5. материальные ресурсы – контролируемые правителями богатства, природные ресурсы, финансы, экономическая система, а также средства связи и транспорт; 6. санкции – наказания, грозящие непослушным или отказывающимся сотрудничать, необходимые для существования режима и проведения его политики»⁹. Відповідно завдання політичних технологій збагачувати ними суб'єкта застосування політичних технологій та підмивання цих джерел з під опонентів суб'єкта застосування політичних технологій.

Відповідно політичні технології можуть бути застосовані проти влади, зокрема проти диктаторів, а тому політичні технології можна поділити за таким критерієм, як об'єкт впливу: 1. масові; 2. групові; 3. індивідуальні. За способом впливу на індивідуальні, групові та масові об'єкти впливу політтехнології поділяються: 1. примус (насильницький, де основний аргумент це загроза; та насильницький, де основний аргумент це застосу-

вання сили); 2. захоочення(різні форми «швидкого» підкупу); 3. переконання(віддалена форма оптимальної(позитивної) перспективи, аргументація, інтелектуальний підкуп); 4. маніпулювання (ілюзорна форма аргументованості, підкупу); 5. змішаний тип політичних технологій за об'єктом індивідуального впливу.

Масові та групові об'єкти впливу політичних технологій поділяються на ті, що впливають на публіку(громадську думку) та на ті, що впливають на натовп (Г. Лебон). Отже/ управляти масою означає управляти її думкою (образами). Проте управляти натовпом, масою можна тактично і (або) стратегічно(формувати образи, ідеї...). Тому політичні технології можуть поділятися на: 1) тактичні, 2) стратегічні та 3) Змішані. «Вождь очень редко идет впереди общественного мнения; обыкновенно он следует за ним и усваивает себе все его заблуждения.» (Лебон Г. Психологія народів і мас). Політик, політтехнолог та політтехнології мають враховувати і те і інше, а також бути і там, і там або тактичні справи делегувати лідерам громадської думки(місцевим вождякам).

Тоді методологічно вірним буде розрізняти суб'єктів політичних технологій за активністю та роллю під час впливу(Ініціатори, реалізатори). Як перших так і других можна класифікувати. Наприклад: індивід, група, невідомий(інкогніто, анонім, сірий кардинал, невідома група осіб, фольклор, ідея). Тоді суб'єкти можуть бути формалізовані, інституціоналізовані або не формалізовані та не інституціоналізовані. В тому числі суб'єкти можуть класифікуватись на тих, що мають задекларовану офіційно програму, мету та на ті, що не задекларували офіційно свої програми та цілі.

За характером соціального поширення, цільової аудиторії, впливом на соціальні верстви: 1) політичні технології, що поширюються через «низи»¹⁰; 2) політичні технології, що поширюються через інтелігенцію¹¹; 3) політичні технології, що поширюються через верхи, еліту¹².

Закриті та відкриті політичні технології(алгоритм політичних технологій – відкритий для імпровізацій чи закритий).

З феноменом політичних технологій нерозривно пов'язана система знань та навиків необхідних для застосування політичних технологій. Така система знань та навиків накопичується у певних осіб. Професія, роль цих осіб у політичних кампаніях визначається поняттям похідним від функціональної сфери застосування – політичний технолог, політичний технік, найбільш поширеним є поняття політтехнолог.

Серед науковців найбільш поширеним є таке розуміння суті феномену політтехнолога, де політтехнолог розуміється як особа або група осіб, які володіють системою знань та навиків в сфері застосування політичних технологій та стоять на чолі креативних, раціоналізаторських та організаційних питань під час підготовки та проведення політичних кампаній. Кампанія спрямована в першу чергу на людей, як основне джерело влади та на людей, які є суб'єктами влади. Кампанія здійснюється людьми і «для людей». Тому в політичних технологіях завжди існує людський фактор.

Більше того, кожна політтехнологічна кампанія унікальна, кожен політичний образ, сценарій, по-своєму, унікальний. Це одна з причин, чому політичні технології називають мистецтвом. Мистецтво це один з аспектів політичних технологій.

До політичних технологій відносяться також і інші аспекти, серед них такі як правові, інформаційні, організаційні, психічні та комунікаційні.

Правові аспекти, засади мають місце в системі політичних технологій, оскільки саме в них регулюється порядок, підстави, процедури легалізації та юридичного оформлення фактичного або публічного співвідношення політичних сил та подальшого легального введення їх в систему державної влади.

Інформаційні аспекти займають важливе місце в системі політичних технологій, оскільки сучасна політична боротьба характеризується боротьбою за голоси виборців, а це потребує динамічного та масового інформування та розвитку відповідних засобів.

Організаційні засади використання політичних технологій полягають в технічній та адміністративній сферах управління політичними процесами та інститутами.

Щоб отримати владу в ці політичні технології включаються і різноманітні психологічні технології від індивідуальної, групової та масової психотерапії до індивідуальної, групової та масової маніпуляції в тому числі індивідуальної, групової та масової психодеструкції.

І останнє, комунікативний аспект застосування політичних технологій полягає в оптимізації, координації, синхронізації, автоматизації, зворотності попередніх аспектів.

В даній статті ми лише коротко торкнемося правових аспектів на прикладі України. В українському правовому просторі, в законодавстві, термін «політичні технології» не вживається та, навіть, не зустрічається, але це не значить, що в Україні такого феномену, як застосування політичних технологій політтехнологами не існує. Існує, але носить різні назви і форми. Все що має відношення до регіональної політики, соціальної, податкової політики має перспективу бути використаним в політичних цілях на користь тих чи інших електоральних чи бізнесово-політичних груп. Проте найсуттєвішим правовим аспектом з точки зору використання політичних технологій є група законів, які регулюють питання: 1. зміни влади через вибори, розпуск, імпічмент тощо; 2. повноваження тих чи інших органів державної влади; 3. прав тих чи інших політичних та громадсько-політичних інститутів (політичні партії, ЗМІ, громадські організації) тощо.

Основними законами в цій сфері є: Закон України про вибори Президента України, Закон України про вибори Верховної Ради України, ВРУ АР Крим, депутатів сільських, селищних, міських, районних, обласних рад та їх голів; Закон України про Центральну Виборчу Комісію, Закон про політичні партії; Закон України про рекламу; Закон України про засоби масової інформації тощо.

Всі ці та інші закони так чи інакше регулюють різні сторони використання політичних технологій. Проблема регулювання використання політичних технологій полягає в тому, що неможливо кодифікувати всі закони які б мали відношення до політичних технологій, отже завжди будуть існувати прогалини (умисні або випадкові) та певна строкагіть, суперечливість у правовому забезпеченні рівності та справедливості між суб'єктами політичного процесу при наявності потенційних переваг суб'єктів політичного процесу та зловживань щодо них. Недопущення втручання в політичну боротьбу третіх сил, які суттєво впливають на співвідношення сил та засобів, що є в наявності в тих чи інших політичних сил в національній політичній сфері. Починаючи від фінансів, техніки... закінчуючи професіоналами різних профелів.

На сьогоднішній день «ядром» проблеми політичних технологій та правового регулювання застосування політичних технологій є наукова не розробленість, недослідженість цього явища та, як наслідок, неадекватне виборче законодавство в Україні, особливо розділи про передвиборчу агітацію. Зміни потрібні. Може, це непопулярні (серед політиків) але потрібні кроки. Це обов'язок влади: 1) забезпечити рівність; 2) справедливість; 3) незалежність (вакуумність) проходження політичного процесу по зміні влади; 4) захистити громадян від надмірно наполегливої та брудної політичної кампанії; 5. вчасно та оперативно виявляти та локалізувати шкідливі ефекти політичних технологій, які можуть нести ризики життю, здоров'ю громадян, миру в суспільстві та в державі. Проте обов'язок не завжди бажання влади і не завжди існує достатнє розуміння, розробленість, консенсус серед науковців та політиків. Так утворюється замкнуте коло і так продовжується не вирішення питання про політико-правове регулювання політичних технологій. Тому в цій та наступних статтях ми будемо досліджувати політичні технології, можливість та необхідність їх правового регулювання.

Отже, політичні технології майже ніколи не обмежуються термінами передвиборчої агітації, не обмежуються територією України і висівкою: «обережно, політичні технології!». Тому потрібно досліджувати політичні технології, розробити науково-практичну модель правового регулювання застосування політичних технологій, вдосконалити законодавство, і доручити спеціальним службам відслідковувати і відпрацьовувати зв'язки всіх подій з певним маніпулятивним потенціалом між собою, особливо, якщо в їх перспективі можна побачити мету збільшення, зміни, захоплення, збереження влади. Проблема полягає в тому, що ніяк не пов'язані між собою події можуть бути «пазлами» однієї операції, однієї політичної технології системної або локальної. Це наче шукати «голку в копиці сіна», проте є необхідність виявляти такі стратегії завчасно, через так званий ефект «вареної жаби». Ефект полягає в тому, що якщо жабу кинути в теплу воду і поступово збільшувати температуру, то вона звариться, а якщо в окріп, то вона обпечеться, але вискочить і виживе. Так і суспільство і навіть науков-

ці, спеціальні служби можуть не помітити, як проходить маніпулятивний політичний примус, «стерчать вуха» політичних технологій і «зваритись» в них, або помітити надто пізно.

1. *Кочубей Л.О.* Вибірчі технології / Кочубей Л.О. – К., 2008. – С. 36-37. **2.** *Лебон Г.* Психология народов и масс / Лебон Г. – СПб. : Макет, 1995. **3.** *Гоббс Т.* Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского / Гоббс Т. – М. : Мысль., 2001. – С. 4; *Руссо Ж.-Ж.* Об Общественном договоре, или Принципы политического Права / Руссо Ж.-Ж. [перевод с франц. А.Д. Хаютина и В.С. Алексеева-Попова]. По изд.: Руссо Ж.Ж. Об общественном договоре. Трактаты / пер. с фр. — М. : КАНОН-пресс, Кучково поле, 1998. – 416 с. **4.** *Лебон Г.* Цит. работа; *Тард Г.* Общественное мнение и толпа / Тард Г. – М. : Т-ва типографии А. И. Мамонтова, 1902. **5.** *Лебон Г.* Цит. работа; *Тард Г.* Цит. работа. **6.** *Ортега-и-Гассет Х.* Восстание масс / Ортега-и-Гассет. – М. : Изд-во АСТ, 2002. – 506 с. **7.** Там же. **8.** Там же. **9.** *Шарп Дж.* От диктатуры к демократии: стратегия и тактика освобождения / Шарп Дж. – М. : Новое изд-во, 2011. **10.** *Лебон Г.* Цит. работа. **11.** *Кара-Мурза С. Г.* Манипуляция сознанием / Кара-Мурза С.Г. [изд. 3-е]. – М., 2000. **12.** *Хайек Фридрих Август фон.* Дорога к рабству / Хайек Фридрих Август фон [пер. с англ.]. – М. : Новое издательство, 2005. — 264 с.